

ABSOLVIREA DE PĂCATE, PRIN CONTAMINARE

TEATRUL DE COMEDIE

3 HAVEL • Teatrul de Comedie •
Traducere: Jean Grosu • Data
premierii: 13 decembrie 1990 • Regia:
Lucian Giurchescu • Scenografia: Ion
Popescu Udriște • Distribuția: Ion
Lucian (Stanek), Cornel Vulpe (Sladek),
Vladimir Găitan (Vanek), Șerban Ionescu
(Michael), Virginia Mirea (Vera), Dan
Morariu.

Numele lui Vaclav Havel este cunoscut de mulți ani publicului românesc sau, ca să ne exprimăm exact, ascultătorului de radio. "Europa liberă" ni-l făcuse familiar, dar dacă ni s-ar fi cerut să cităm un titlu, cei mai mulți dintre noi ar fi spus: "Charta '77". Meritul că a ni-l fi prezentat pe dramaturgul Havel, după ce îl știam doar pe disidentul, apoi pe președintele de stat Havel, a fost al Teatrului Tineretului din Piatra Neamț, cel mai prompt în montarea piesei *Garden-party*, înscrisă în repertoriu de mai multe trupe, curînd după decembrie '89. Am fost atunci, să recunoaștem, puțin dezamăgiți de textul așteptat cu legitimitate nerăbdare. Sau sacul fusese prea mare, sau pomul fusese lăudat pentru alt fel de "fructe", sau, mai sigur, înfîlnirea venea prea tîrziu. Moda teatrului absurdului a trecut de mult și, inevitabil, puține sînt operele dramatice "aparținătoare" care rezistă în continuare. Cînt despre limbajul de lemn (exprimînd trăiri de tinichea), pentru noi, din păcate, nu constituie nici o surpriză și puține noutăți ni s-ar mai putea spune în acest generos context. Iată de ce așteptam cu o ușoară strîngere de inimă premiera Teatrului de Comedie, *3 Havel*, dar așteptările ne-au fost și acum înșelate. Din fericire, de această dată.

Mă întrebam uneori ce simte, în sală, un spectator atunci cînd recunoaște în intriga desfășurată pe scenă o întîmplare din propria-i viață care printr-o indiscreție, poate chiar a lui însuși, a ajuns la cunoștința unui dramaturg și acesta a făcut-o publică, schimbînd doar numele personajelor. Cerculă multe povești - cazuri reale ori simple anecdote - în legătură cu astfel de întîmplări. Mărturisesc că, asistînd la spectacolul Teatrului de Comedie, am fost în situația - aproape sîmjenitoare, de fapt - a aceluia spectator. Cele trei "istorii contemporane"

menționate de subtitlul spectacolului reprezintă o singură istorie (contemporană, e drept) care ne aparține pe deplin. Avem chiar senzația, o clipă, că dacă eroii se numesc Stanek, Sladek, Vanek, este doar pentru ca Ionescu, Popescu, Vasilescu să nu poată protesta recunoscîndu-se pe scenă. Stanek, Sladek, Vanek parcurg experiența noastră nu o experiență similară, răpindu-ne pînă și privilegiul individualității dramei trăite timp de decenii; ni se dovedește o dată în plus forța schingiitoare a unui sistem pe care oricine l-ar aplica rezultatul este același pînă în cele mai neînsemnate detalii.

În piesa ori în piesele sale reunite sub titlul *3 Havel*, dramaturgul încearcă să răspundă unor întrebări pe care nu acum ni le punem pentru prima dată dar care acum revin stăruitor, chiar obsesiv: cum am putut? cum am răbdat? cum am acceptat? Havel nu scuză, nu explică, nu acuză, ci observă. Cu atît mai multă luciditate, cu atît mai multă exactitate cu cît, după cum se știe, el nu a putut, nu a răbdat, nu a acceptat.

O audiență, Un vernisaj și Un protest, cele trei piese scurte reunite în spectacol, se adună într-o unică istorie - ar fi poate mai potrivit cuvîntul "scenariu" - deci, un unic scenariu al fricii, al suspiciunii, al complicității suprapus unor medii diferite din punct de vedere social, intelectual. În ultimă instanță, diferența între rudimentarul băutor de bere din prima piesă și rafinatul degustător de coniac franțuzesc ori de șampanie din ultima - trecînd prin "purgatoriul" libațiunilor cu whisky adus "de-afară" - diferența este mai cu seamă de preț. Beție ieftină, beție scumpă, oricum beție. Cu atît mai periculoasă și mai vinovată în cazul intelectualului din cea de a treia piesă, pentru că la el dedublarea nu mai este inconștientul reflex de autoapărare, instinct de supraviețuire ci mai mult - sau mai puțin - de atît. Pentru că el poate - și nu pregetă - să desfășoare un întreg lanț al falselor (dar aparent coerente) argumentări, pretexte, explicații, pentru că el se ucide iar și iar, cunoscînd exact prețul sinuciderii.

La Teatrul de Comedie spectacolul a fost pus în scenă de Lucian Giurchescu pe

un ton răspicat, dacă se poate spune astfel, întru totul oportun tipului de dramaturgie practicat de Havel. Regizorul conturează ideile cu precizie, din linii ferme, preocupat de credibilitatea și nu de împodobirea discursului. Din respect pentru text, din dorința de a explicita fiecare dintre sensurile lui, se creează chiar unele lungimi, mai ales în primele două părți. Lungimile aparțin piesei, dar spectacolul nu le cenzurează, riscînd să devină, în anumite momente, plicticos, să repete lucruri exprimate deja. Nu cenzurează - deși ar fi fost oportun - nici cuvinte, fraze, gesturi ce se învecinează, cînd nu se identifică, cu vulgaritatea.

Un merit important al montării lui Lucian Giurchescu este lucrul minuțios și inspirat cu actorii, capitolul căruia, de o vreme, directorii de scenă par a-i acorda - și este păgubitor pentru spectacole - mai puțină importanță. Cornel Vulpe, Virginia Mirea și Șerban Ionescu, Ion Lucian conturează personaje bine individualizate, dar totodată circumscrie unei anume categorii, unui anume segment social. Tentația comună de a se autoabsolvi de păcatul lașității prin contaminarea celor din jur ia chipuri diferite: brutal, cu puseuri de "autoritate ierarhică" la personajul lui Cornel Vulpe (de multe ori pedala e apăsată cam puternic de actor), neliniștit-ispititor la cuplul interpretat de Virginia Mirea și Șerban Ionescu, cu inepuizabile posibilități de falsificare verosimilă a adevărului în cazul eroului lui Ion Lucian. Strategia este mereu alta, dar obiectivul același și diferențierile sînt operate cu finețe a observației, apropierea nu exclude ci presupune nuanțarea, tușele ce individualizează. În general, actorii sînt dispuși să renunțe la formulele prestabilite, la "rețetele sigure" de succes la public (ne gîndim la Ion Lucian, dar și la Șerban Ionescu ori Virginia Mirea). Și iată, succesul e la fel de mare, dacă nu mai mare, fără aceste rețete.

Vladimir Găitan are misiunea artistică - mai dificilă, poate, dar mai interesantă - de a uni segmentele, mediile sociale, "cazurile personale", restituindu-le întregului căruia, desigur, îi aparțin. Poate nu suficient de pregnant dar corect desenat, personajul său își acordă atitudinea după tonalitatea - și ambitusul - interlocutorului și este un merit al actorului acela de a reuși să sugereze mobilitatea de spirit a eroului în condițiile unei depline consecvențe cu sine însuși. Glas al autorului, personajul nu acuză, nu explică, nu scuză. Observă. Și depune mărturie pentru mai tîrziu, cînd multe din cele de ieri și de azi se vor uita, poate. Și n-ar fi drept.

CRISTINA DUMITRESCU